

Visie Woonbond op energiedisplays en de toekomst – Bastiaan van Perlo – 18 juni 2025

Wij hebben al een hoop gehoord vandaag over nut, noodzaak en toepassing van energiedisplays. De aandacht voor de inzet van het energiedisplay is groter geworden in een periode dat ook de aandacht voor energiearmoede groeide. Eind 2021 is in dit licht het project Meer Meters Maken gestart. Al snel is de naam van dit project vernieuwd tot Slimmer met je Energie.

Het project Slimmer met je Energie is een samenwerking van de Woonbond met het adviesbureau Quintens, waarbij Aedes al snel als partner aanhaakte en de het ministerie van VRO de financiering op zich nam. De samenwerking tussen de Woonbond en Quintens zelf was veel eerder gestart en werd indertijd getrokken door mijn - helaas veel te vroeg overleden - collega Jaap van Leeuwen. Hij was als energieconsulent al langer betrokken bij de promotie van de energiedisplay.

Dat deden wij op basis van jarenlange ervaringen van het energieteam van de Woonbond. Het beeld is dat veel huurders slecht zicht hebben op hoe hun energierekening ontstaat en hoe deze is opgebouwd. Het maandelijkse voorschotbedrag kan flink afwijken van de werkelijke kosten en de jaarlijkse afrekening is een lastige puzzel. De vaste energiekosten zijn groot, maar daar staat een forse vermindering energiebelasting tegenover. In de praktijk wordt de hoogte van de energierekening vooral bepaald door het verbruik van gas en stroom. De in meterkast verborgen slimme meter telt real-time maar buiten het zicht van de bewoners op.

De Woonbond is er stellig van overtuigt, dat we de huurder inzicht moet geven in wat er gebeurt met energie in de woning. Meer bewustwording van én inzicht in je energieverbruik is volgens ons wezenlijk om er ook grip op te hebben.

De energietransitie vergroot die noodzaak. De energietransitie verandert namelijk de wijze waarop woningen omgaan met energie. Het doel bij deze transitie is om dit woonlastenneutraal te laten geschieden. Dat is echter een lastig begrip. Niet alleen de mix van energie verandert, maar bij de opbouw van de lasten lopen verbruik- en de prijseffecten dwars door elkaar heen. Om te monitoren welke effecten nu optreden hebben bewoners een beter inzicht in het werkelijke verbruik nodig. De energietransitie maakt verbruik lastiger te goed volgen.

Woningen verbruiken inmiddels niet alleen een energie, maar wekken die ook steeds vaker op. De energiedisplay laat zien wanneer de woning meer teruglevert dan verbruikt. Nuttige kennis nu terugleveren van zonnestroom vrijwel niets meer zal opleveren en direct verbruik gestimuleerd moet worden. Gelijktijdig is zo'n display een middel om te zien of de zonnepanelen het nog wel doen. Dat maakt de inzet van de dure monitoringsdienst ook niet meer noodzakelijk. Daarnaast is dit praktisch nu steeds vaker zonnepanelen afschakelen door overspanning op het net. Dan schijnt wel de zon, maar is het voor de bewoner niet voordelig om juist dan extra stroom te verbruiken.

Hybride en volledige warmtepompen zorgen door hun vaak langdurige werking voor verbruik terwijl je dat niet direct in de gaten hebt. Daardoor weet je ook niet of het bijverwarmen van het warmwatervat wel op het juiste moment gebeurt, bijvoorbeeld midden overdag als de zon schijnt. En storingen die leiden tot hoge verbruiken door bijvoorbeeld 1-op- verwarming blijven vaak ook langere tijd onzichtbaar. Dat soort situatie hebben we al vaker aan het handje gehad. Een energiedisplay kan de bewoner helpen ook dat in de gaten te krijgen. Bij hybride warmtepompen wordt op een realtime-display ook duidelijk wanneer de installatie wel of niet ook aardgas wordt verbruikt. Dat zou eigenlijk alleen bij douchen en/of erg koude dagen het geval moeten zijn, maar is dat ook zo?

De energietransitie maakt het toch al complexe energieverbruik in een woning nog veel lastiger om goed te volgen. Daarbovenop zijn er ontwikkelingen om de energiekosten ook afhankelijk te maken van het moment van het verbruik. Dat principe zit al in dynamische energiecontracten, waarbij de prijs per uur een dag van te voren wordt bepaald. Maar ook netbeheerders werken aan een nieuw netwerktarief dat het stroomverbruik op verschillende delen van de dag anders gaat beprijzen. Door een de ochtend- en eerste avonduren duurder te maken denken de netwerkbedrijven de kosten voor de aanpak van netcongestie te kunnen verlagen. Op die momenten piekt namelijk de netcongestie.

Deze prijsprikkels zijn logisch vanuit de optiek om de kosten van de energietransitie zo laag mogelijk te houden, maar dit vraagt wel heel veel van de gemiddelde bewoner. Een directe zichtbare terugkoppeling van verbruik en prijs zou daarbij heel welkom zijn.

De droom van volledig geautomatiseerde woningen en apparaten als oplossing vinden wij voor de nabije toekomst niet realistisch. Zeker niet voor alle huishoudens. Daarom zijn - wat ons betreft – energiedisplays, die in staat zijn direct aan de bewoner duidelijk te maken of extra energieverbruik op dat moment aantrekkelijk is, een relatief simpele en goedkope oplossing. In die richting zijn ook al ontwikkelingen bij de huidige producenten van energiedisplays.

U hoort, wij zien nog steeds een grote rol voor het energiedisplay in de toekomst. Niet alleen om energie te besparen, maar ook als onderdeel van de energietransitie. De vraag is nog wel hoe? En vooral wie dan de verantwoordelijkheid moet nemen voor een brede toepassing hiervan?

In het project Slimmer met je Energie hebben we gestreefd om vooral woningcorporaties en gemeenten hiermee aan de slag te laten gaan. Met als doel juist ook energiearme hurende huishoudens van dit hulpmiddel te voorzien. In de praktijk zien we dat dit nog niet op de schaal gebeurt die wij voor ogen hadden. Het blijft relatief kleinschalig en wordt vaak opgepakt in samenwerking met energiecoaching en -fixing. Zij zien vaak ook duidelijk het nut hiervan in de praktijk.

Wij blijven aanbevelen om de toepassing van energiedisplays op te nemen in lokale prestatieafspraken tussen gemeenten en woningcorporaties. Daar zijn ook al diverse voorbeelden van, maar dit moet nog verder groeien. De Woonbond blijft dit aan haar achterban adviseren. De wens van huurdersorganisaties blijken ook vaak doorslaggevend a bij veel projecten.

De lessen en tools die tijdens dit project zijn ontstaan blijven wij beschikbaar houden voor toekomstige gebruikers. Het energieteam van de Woonbond zorgt er voor dat de website van Slimmer met je Energie blijft bestaan. De aanwezige informatie en tools zijn voldoende ontwikkeld om ook zelfstandig startende organisaties te helpen aan de slag te gaan met energiedisplays. Dat zien we nu ook al gebeuren.

Daarnaast menen we dat er een potentieel grote rol ligt bij de netwerkbedrijven van Nederland, waaronder ook de eigenaren van warmtenetten. Zij beheren de slimme energiemeters. Zij hebben de taak te zorgen dat het verbruik ook op een toegankelijke manier zichtbaar wordt gemaakt voor de huishoudens zelf. Deze publieke bedrijven moeten de verantwoordelijkheid nemen om de bewoners op een transparante en directe manier te gaan informeren over wat zijn aan verbruik meten. Daarbij zien wij een hoofdrol voor energiedisplays.

Dit is de toekomstvisie van de Woonbond voor het energiedisplay.